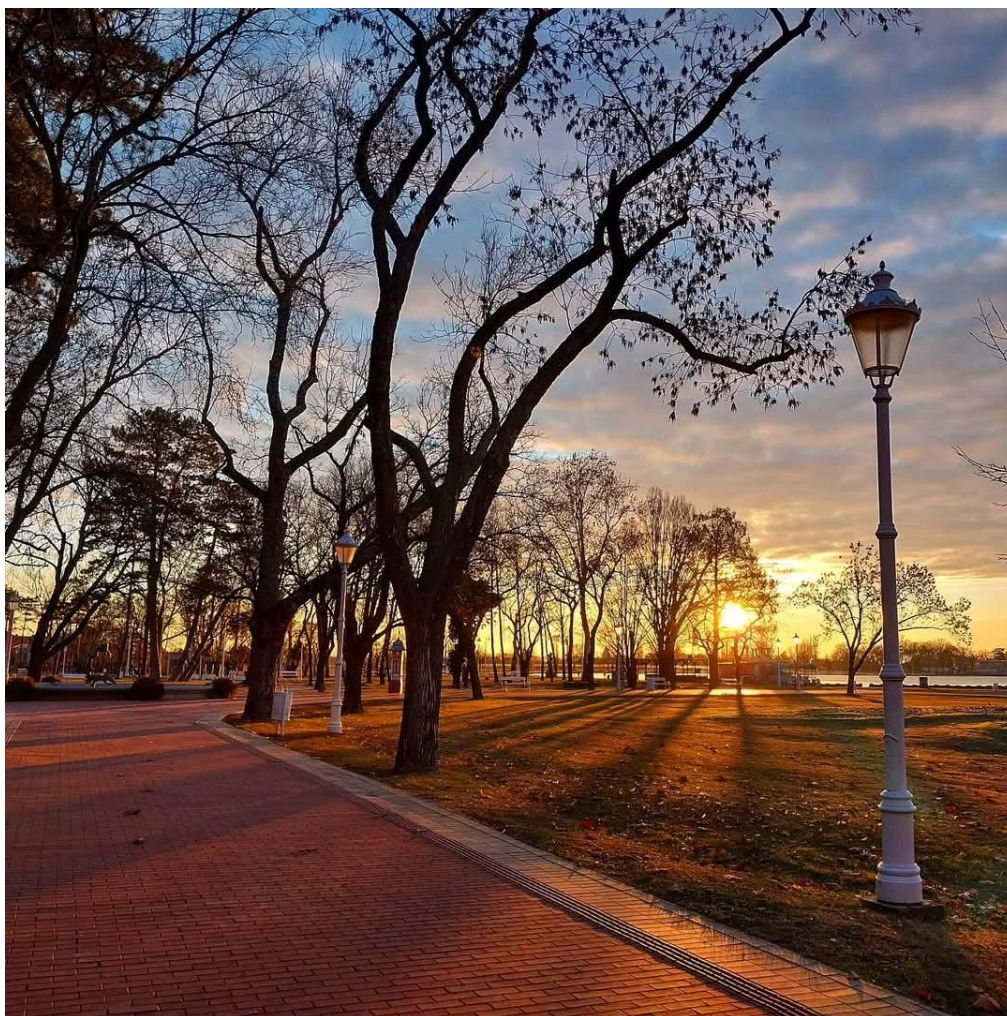

Извештај о реализацији Годишњег програма управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2024. годину

1. УВОД

У складу са чланом 54 Закона о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – испр. и 14/2016 и 95/2018 – др. Закон и 71/2021) и чланом 13 Одлуке о проглашењу заштићеног подручја Парк природе „Палић“ („Службени лист Града Суботице“ бр. 15/13 и 17/13–исправка и 37/17), управљач заштићеног подручја извештава о реализацији Годишњег програма управљања Парком природе „Палић“ за 2024. годину (број уговора: П–401–715/2024 од 22.05.2024.) надлежну локалну самоуправу – Град Суботицу – која је и донела акт о заштити подручја.

Основ за израду овог Извештаја је Одлука проглашењу заштићеног подручја Парк природе „Палић“ („Службени лист Града Суботице“ бр. 15/13 и 17/13–исправка и 37/17), а у складу са Законом о заштити природе, члан 54. и предлогом Плана управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ 2024–2033 (документ је у процедури добијања Водне сагласности надлежног органа – управљач је доставио документацију у законском року).

2. ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Главни циљеви и задаци одређени су Планом управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ и према до сада реализованим активностима представљеним у Извештају о остварењу програма управљања овим заштићеним подручјем претходне године:

- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања у циљу дефинисања и реализације пројеката активне заштите природе и очувања заштићеног подручја, уз континуално развијање ГИС;
- Развијање и унапређивање рада чуварске службе;
- Спровођење мера активне заштите природе (станишта са строго заштићеним и заштићеним врстама, сузбијање инвазивних и садња аутохтоних врста, коришћење тршћака и управљање тршћацима);
- Смањивање антропогеног притиска (контрола активности и кретања у заштићеном подручју) – спровођењем мера из Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби за Парк природе „Палић“;
- Унапређења природних и створених вредности (редовне мере неге и одржавања);
- Праћења стања природних и створених вредности;
- Развијање различитих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко – и етно туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе;
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности и увођењу одрживих видова коришћења заштићеног подручја у пољопривреди, риболову, туризму и другим областима привреде;
- Уклапање у мрежу еколошких коридора и „Натура 2000“;
- Активности на реализацији Плана за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине, кроз наставак активности на смерницама из пројекта „Заштита

биодиверзитета и воде језера Палић и Лудаш“ “ – (KfW Biodiversity Protection Project Palić/ Ludaš);

- Учесће у припреми документације (биотички, картографски подаци, обиласци терена) и достава података Покрајинском заводу за заштиту природе у вези са ревизијом граница овог заштићеног подручја
- Активности на доношењу докумената (конкретно, Плана управљања заштићеним подручјем за период 2024 – 2033. године) у складу са актом о заштити овог заштићеног подручја и Студијом заштите Покрајинског завода за заштиту природе;

3. ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

А. ЧУВАЊЕ, ОДРЖАВАЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

А.1. Чување заштићеног подручја – чуварска служба

Чување и надзор у Парку природе „Палић“ је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности, а у складу са чланом 109. и 110. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – испр. и 14/2016 и 95/2018 – др. закон и 71/2021). Чување је обављала чуварска служба управљача и рибочувари.

Чуварска служба је током године у континуитету надгледала спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора, као и посетилаца кроз редован обилазак и осматрање подручја. Чуварска служба је континуирано извештавала стручну службу кроз теренски дневник, а стручна служба је пратила стање и координисала наставак активности, тачније, даље поступке управљача.

Чување заштићеног подручја Парк природе „Палић“ обављају два чувара и један рибочувар, који су са осталим чуварима организована у чуварску службу. Чуvari поседују потврду о положеном стручном испиту за чуваре према важећем Правилнику о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Сл. гласник РС“, бр. 117/2014).

ПП Палић	Па04	27.03.2024. Испуштање отпадне воде у језеро	08.04.2024.	10.04.2024. Број: 300/24 Инспекција – Град Суботица	Инспекција није реаговала
ПП Палић	Па02	02.04.2024. „Unnix Safety“ Д.О.О. Суботица – узурпирање обале (режим II степенa)	12.05.2024.	16.05.2024. Број: 380/2024 Прекршајни суд у Суботици	Пресуда број 6 ПР 2837/24 од 01.11.2024.

Током године су поднете две пријаве – једна за упуштање отпадне воде у језеро (Секретаријат за инспекцијско – надзорне послове/ Служба за инспекцијско-надзорне послове), а друга – за узурпирање обале у режиму заштите II степена – Прекршајном суду у Суботици.

A.2. Одржавање заштићеног подручја

A.2.1. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

Стручна служба је током године у континуитету радила на изради и спровођењу управљачких докумената. Израђена је следећа планска документација:

- Програм управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2025. годину;
- Извештај о остваривању Програма управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2024. годину;
- План управљања за период 2024 – 2033 за заштићено подручје Парк природе „Палић“ – у процедури доношења је (предлог Плана је достављен Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине, ради издавања водних услова за плански документ);
- Управљач је спроводио и активности на изради документације у вези са реализацијом Плана за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине, кроз смернице из, већ финализованог пројекта „Заштита биодиверзитета и воде језера Палић и Лудаš“ – (KfW Biodiversity Protection Project Palić/ Ludaš). Радило се на изналажењу решења у вези са санкционисањем корисника простора који обрађују земљу, а чије је некадашње власништво експроприсано, а још увек се катастарске парцеле не налазе на заштићеном подручју (још увек није донета нова одлука о заштити овог заштићеног подручја, која би обухватила све катастарске парцеле заштитног појаса око језера Палић);
- Управљач је учествовао у изради пројекта уређења који се односе на површине у оквиру Великог парка на Палићу;
- Припремљен је и Програм коришћења тршћака на површинама у Парку природе „Палић“ – динамика употребе вишенаменог радног пловила – амфибије;
- И током ове године, управљач је интензивно радио на обиласку терена, праћењу стања и уносу података (евидентирању нових налаза строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива) и припреми података, коју је достављао Покрајинском заводу за заштиту природе и Градској управи Града Суботице, а у вези са ревизијом заштите овог заштићеног подручја, тачније – изменом постојећих граница и формирањем функционалних целина. Одржано је више састанака са представницима корисника простора, градском управом и Покрајинским заводом за заштиту природе.

A.2.2. Активности и радови на обележавању

Током године се радило на одржавању већ постављених табли заштићеног подручја и рибарског подручја „Палић“ у оквиру Парка природе „Палић“ (допуна, поправка). Табле су прошле године замењене новим – вишејезичним информативним таблама (на четири језика и два писма) – током 2024. године је рађена само поправка. На више локација је рађена комплетна обнова разних информативних и табли забране приступа. Реализована је и обнова граница заштићеног подручја, као и дела разграничења режима II и III степена заштите, будући да су граничне ознаке – багремови стубови, готово свакодневно уклањају и уништавају. У приобалном делу, који се граничи са пољопривредним земљиштем, пољопривредници намерно уклањају границе, како не би случајним налетањем на стубове, оштетили радне машине, током радова у пољу.

A.2.3. Управљање отпадом и одржавање мобилијара

Одржавање јавне зелене површине, коју чине катастарске парцеле у заштићеном подручју, одвијало се и 2024. години по *Годишњем Програму одржавања чистоће на површинама јавне намене на заштићеном подручју и Годишњем Програму одржавања јавних зелених површина на површинама јавне намене на заштићеном подручју у складу са Одлуком о одржавању чистоће на површинама јавне намене („Службени лист Града Суботице“ бр. 5/2018) и Одлуком о одржавању јавних зелених површина („Сл. лист града Суботице“, бр. 45/2014 и 53/2016)). Поред редовних послова у Великом парку обухваћених горе поменутих програмима, који су финансирани независно од овог програма, као и кроз овај програм, реализоване су и следеће активности, у складу са Решењем о условима заштите природе број: 03-1382/2 од 04.09.2013. године, према годишњем програму управљања заштићеним подручјем за 2024. годину (број уговора: П-401-715/2024 од 22.05.2024.) у складу са решењем о условима заштите природе за употреба регистрованих хемијских средстава за потребе уклањања инвазивних врста на подручју Парка природе „Палић“ (решење број: 03-623/2 од 13.04.2018. године) и решењем о условима заштите природе за механичко кошење и уклањање трске број: 03 бр. 19 – 2707/2 од 30.09.2024. Покрајинског завода за заштиту природе.*

- механичко крчење шибља, грања и појединачних стабала, или група стабала свих пречника;
- хемијско сузбијање алохтоних и инвазивних врста у вегетационом периоду;
- механичко кошење трске и уклањање;
- кошење травних површина;

Реализовале су се и активности на одржавању локалитета:

- Приобаље, влажне и слатинске ливаде око Крвавог језера (крчење изданака растиња у приобаљу, кошење);
- Одржавање постојеће стазе око језера и приобални појас језера Палић;
- Кошење ливадских површина у заштићеном подручју и у заштитној зони Парка природе „Палић“.

Наведене активности су финансиране средствима Града Суботица, према Уговору о суфинансирању изнајмљивања наменског возила – амфибије за одржавања мултифункционалних заштитних појасева око Палићког, Крвавог и Лудашког језера (Уговор број: П-401-750/2024 од 15.07.2024. године) и према Програму одржавања зеленила на површинама јавне намене које се налазе на заштићеном подручју, као и јавних зелених површина дуж обала Палићког, Крвавог и Лудашког језера у 2024. години.

Током 2024. године је у континуитету одржаван мобилијар. Поправљени су и замењени демолирани елементи мобилијара који су саставни део едукативне стазе уз заштитни појас.

A.3. Презентација заштићеног подручја

A.3.1. Штампање промотивног материјала, израда едукативних табли и медијско представљање

Током 2024. године није реализована штампа промотивног материјала за посетиоце.

Реализована је набавка мајица кратких рукава и штампе на мајицама, које су дељене учесницима еко – кампова током 2024. године.

Наставила се сарадња са локалним и регионалним гласилима Yu еко ТВ, Pannon RTV, ТВ Војводина, www.subotica.info, www.subotica.com, “Magyar Szó” и свим заинтересованим гласилима. Израда видео и аудио материјала није било. Активности су реализоване из сопствених ресурса.

A.3.2. Заснивање и успостављање базе података (катастар, ГИС и др.)

Настављено је са уносом података у базу и унапређивања базе која се односи на спровођење режима и мера заштите. У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић–Лудаш” у виду чувања и обраде свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је и ове године допуњена великим бројем фотографија заштићеног подручја, строго заштићених и заштићених врста. Конкретних елемената за пријаву надлежној инспекцији је било, најчешће су то недозвољен риболов или нарушавање заштићених врста у језеру. Поднета је једна прекршајна пријава и једна пријава надлежној инспекцији. ГПС – опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност, у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је, свакако, недовољан број способних кадрова одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног и заинтересованог људства за обраду ових података и недовољна фреквенција излазака на терен у функцији мониторинга (због других обавеза).

База се показала као врло корисна, с обзиром да су сви елементи који су нам неопходни за припрему реализације одлуке о накнадама, унети. Конкретно – сви релевантни подаци који су потребни за наплату код различитих субјеката су квантификовани (електроводови, телефонска инфраструктура, водопривредни објекти, гасовод). И током 2024. године, управљач је наставио да користи „NaturaList“ базу, бесплатну апликацију. Сви подаци се, након уноса, преузимају у форми табеле. Управљач је картирао Парк природе „Палић“ у смислу покривности инвазивним врстама биљака.

Управљач је наставио да користи апликацију за мобилни телефон – „Теренска“ (коју је израдио Завод за заштиту природе Србије), а чија је сврха креирање заједничке базе података строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива на нивоу Србије. Подаци се уносе на основу писмених и усмених инструкција колега из Завода, а конкретна обука, на нивоу управљача и чуварских служби, још увек није реализована. Управљач је више пута сугерисао колегама да је таква обука неопходна у циљу уноса исправних и валидних података.

Настављени су информатички радови у оквиру Географско – Информационог Система (ГИС). Настављено је са прикупљањем и усклађивањем потребних елемената система (рачунари, картографија, катастарски подаци и пратеће информације). Кроз сарадњу са Националним парком „Кишкуншаг“ чуварска и стручна служба је добила велику подршку (у смислу активности на терену и обуке у раду са одређеним програмима). Активности су се реализовале из сопствених средстава.

Добро развијен сегмент управљача је искориштен и за потребе допуне базе података Покрајинског завода за заштиту природе – приликом уноса података за ревизију граница овог заштићеног подручја (наведено горе у тексту).

А.3.3. Развој научних, образовних и културних функција заштићеног подручја

Током лета 2024. године су реализоване Едукативне активности на очувању биолошке и предеоне разноврсности кроз активности Еко – кампа „Лудаш 2024“. Све је благовремено испланирано и припремљено, исходована су решења о условима заштите природе за реализацију кампа и рађен је мониторинг и праћење стања птица на источном миграторном путу.

Ове године су организоване активности на вођењу посетилаца (веома разнородне групе посетилаца) дуж едукативних стаза. Маркирање птица вештачким прстеновима, радионице, семинари, и све остале активности које се традиционално одржавају на овом и другим заштићеним подручјима сваке године, су реализоване.

Такође, већина активности која се односи на едукацију школске и предшколске популације, организовано окупљање, едукативне активности у ширем смислу – кампови са природњачким темама, вођење група и пријем посетилаца – је организовано.

И ове године је обезбеђена подршка за неколико истраживача који су обављали истраживања на подручју Парка природе „Палић“.

Популација галебова (младунци и гнезђење) на устрвима у другом сектору језера Палић није праћена, будући да се са воде видело да је на острвима велики број угинулих птица. Због ризика од преношења птичијег грипа и ширења епидемије, чувари – прстеновачи – нису одлазили на острво.

Природњачки музеј Београд је доставио податке у вези са маркирањем птица вештачким прстеновима током 2024. године. На подручју Парка природе „Палић“ је током 2024. године реализован мониторинг орнитофауне, више пута током године.

Б. УПРАВЉАЊЕ ПОСЕТИОЦИМА

Б.1. Изградња улазних станица

У Парку природе „Палић“ током 2024. године нису планиране активности на изградњи улазних станица, од стране управљача овог заштићеног подручја, па тако – активности нису ни реализоване.

Б.2. Центри за посетиоце

Визиторски центар „Лудаш“, смештен у Специјалном резервату природе „Лудашко језеро“ је у вишенаменској функцији. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца.

Током 2024. у Центру су се одвијали програми за различите циљне групе – едукација о свим заштићеним подручјима којима управља Јавно предузеће „Палић – Лудаш“.

Активности на опремању Визиторског центра „Лудаш“ у Хајдукову, који је поред пријема посетилаца и едукације и у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици (током летњих месеци), одвијају се у континуитету.

Ц. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Ц.1. Мониторинг

Настављен је мониторинг станишта строго заштићених врста. Праћење стања обављао је чувар подручја приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима у складу са условима заштите природе и извештајима о надзору Покрајинског завода за заштиту природе. Поједине групе података о мониторингу су прикупљане и од истраживача који раде на терену. Подаци су се уносили у базу података.

Током године су настављене активности са Националним праком „Кишкуншаг“ из Мађарске кроз униформни систем мониторинга, у смислу појачаног праћења стања таксона који се у Мађарској налазе на листи *Natura 2000* врста. Утврђене су значајне врсте које се налазе са обе стране границе и направљен је план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа *Натура 2000* врста – тек од 2020. године су започета обимнија истраживања и праћења стања од стране истраживачких организација (невладиних и државних), установа и појединаца. Ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. У случају да, ипак, неке врсте не уђу – свакако ћемо имати податке о врстама које се налазе на листи заштићених и строго заштићених врста – Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник Републике Србије“ бр. 5/2010 и 47/2011).

Целе године је рађен континуирани мониторинг птица на свим секторима језера Палић. Рађено је и праћење стања гнездарица на површини где подолска говеда одржавају терен испашом. Забележено је више значајних налаза, о чему је управљач извештавао градску управу кроз месечне извештаје о реализацији Годишњег програма управљања Парком природе „Палић“.

У оквиру Међународног зимског пописа птица водених станишта (IWC) рађена је евиденција птица на секторима језера Палић током јануара 2024. године. Активност се реализовала кроз сарадњу са Друштвом за заштиту и проучавање птица Србије.

Рађен је мониторинг заштићених и строго заштићених врста биљака, животиња и гљива, који је достављен Покрајинском заводу за заштиту природе – за потребе израде и допуне студије о ревизији граница овог заштићеног подручја.

Чуварска и стручна служба је у континуитету обилазила заштитни појас око језера Палић, који је успостављен кроз активности на KfW пројекту. Евидентиране су саднице које се нису примиле, као и намерно уништаване, ломљене и вађене саднице од стране вандала. Такође, чуварска служба је евидентирала обраду земље на

заштитном појасу, тачније, у деловима који више нису у приватном власништву, него су експроприсани. О свему је обавештавана и пољоочуварска служба.

Ц.2. Ревитализација

Током 2024. године је настављена ревитализација испашом код локалитета „Мало појило“ – већим делом у II, а мањим у III степену заштите у оквиру Парка природе „Палић“ – у питању је влажна (мочварна) ливада на коју се надовезује слатинска ливада, а на вишим теренима се наставља степа). Од 2015. године локалитет је ограђен, испред оградe је постављен електрични пастир и конструисана је једна надстрешница (монтажна – преносива), где се стока склања од неповољних метеоролошких услова. Крајем 2015. пуштена је пет јединки сивих говеда (мађарско сиво говече – *Bos primigenius taurus hungaricus*). Испаша се реализовала током целе 2024. године и показало се као веома ефикасан начин одржавања станишта. Управљач у континуитету прати стање на терену и промену биоценолошког састава. Уочене су значајне разлике у односу на претходни изглед терена – поред потпуне елиминације трске, уочене су јединке строго заштићених врста биљака и животиња, које овде претходно нису забележене. На испашу је тренутно 8 јединки подолских говеда, од којих је 4 младих јединки. Локалитет је у потпуности ревитализован у циљу смањења притиска на предметни локалитет, неопходно је да се у наредном периоду размотре нове локације на којима је предвиђена ревитализација – проширење испаше.

Током године је реализовано проширење испаше и формирање новог монтажно – демонтажног објекта за аутохтону расу подолских говеда (*Bos primigenius taurus hungaricus*) на подручју IV сектора језера Палић на локалитету „Стари расадник“ – у оквиру Парка природе „Палић“. На предметном локалитету је ограђен простор, постављен је електрични пастир, постављен монтажно – демонтажни објекат – штала, без израде посебног темеља, где се стока склања од неповољних метеоролошких услова. На поменути локалитет је премештено 4 јединке из већ постојећих стада на СРП „Лудашком језеру“ и ПП „Палић“.

Настављен је мониторинг станишта на ком су 2020. године представници Покрајинског завода за заштиту природе и управљача евидентирали јединке строго заштићених и заштићених врста биљака, а у циљу прикупљања података и припреме ревизије Одлуке о заштити овог заштићеног подручја. Конкретно, праћено је стање локалитета „Мало појило“ – „Па13“ и станиште строго заштићене врсте *Carex secalina* – ражена оштрица – која је изузетно ретка и налази се само на три локације у Србији. Претпоставка представника завода је да је до појаве наведеног таксона дошло, услед побољшања услова станишта, који су настали испашом подолским говедима на наведеном локалитету. Праћено је и стање станишта орхидеје – каћунак велики – *Anacamptis laxiflora*. И даље је присутан тренд повећања бројности јединки наведене врсте орхидеја – значајно повећање бројности сваке године од успостављања испаше, као и тренд ширења површина под цомбастиим шашевима, такође, због испаше.

Чуварска служба је и 2024. године уочила јединке чапље говедарке (*Bubulcus ibis*) на локалитету „Мало појило“ – Палићког језера. Птица је све време боравила око стада подолских говеда у потрази за храном. Ово је пета година појаве јединке ове врсте на овом заштићеном подручју. Претпоставка је да је присуство говеда разлог за појаву и боравак ове врсте. Доказ да је дошло до побољшања услова станишта је и то да се и ове

године на локалитету поново почела гнездити и врста црвеноноги спрудник (*Tringa totanus*). Евидентирано је и гнежђење и излегли младунци вивка – *Vanellus vanellus*.

Све активности су усклађене са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03 – 1584/2 од 05.10.2015. године; Одлуком о проглашењу заштићеног подручја Парк природе „Палић“ („Службени лист Града Суботице“ бр. 15/13 и 17/13 – исправка и 37/17), Планом за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине („Службени лист“ Града Суботице број 24, од 15. јула 2014. године), Планом детаљне регулације за североисточну обалу Палићког језера (Одлука о доношењу Плана под бројем I – 00 – 350 – 7/2015 од 02.03.2015.).

Настављене су вишегодишње активности на ревитализацији значајних станишта (кошење, чишћење подраста, сузбијање инвазивних врста), нарочито:

- на степском остатку код јужног краја насипа II и III сектора;
- на деградираној степи северозападно од насипа III и IV сектора;
- код Великог појила – на површини напуштеног расадника;
- на слатини уз западну обалу IV сектора;

Управљач заштићених подручја Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ реализује Програм коришћења тршћака, који је усклађен са Одлуком о проглашењу заштићеног подручја Парк природе „Палић“ („Службени лист Града Суботице“, бр. 15/13 и 17/13 – исправка и 17/37), Одлуком о одржавању јавних зелених површина („Службени лист Града Суботице“, бр. 3/2012, 52/2012, 2/2013 и 7/13 – исправка), Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр., 14/2016, 95/2018 – др. закон и 71/2021) и Решењима о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03 бр. 19 – 2707/2 од 30.09.2024.

Током сезоне 2023/2024. године су реализоване активности на управљању природним ресурсима и одржавању природних вредности и то воденим комбајном (вишенаменским радним пловилом – амфибијом) TRUXOR DM 5045 са специјалном приколицом.

С обзиром да је возило било у квару до средине 2024. године, активности су реализоване само делом према претходно предвиђеној динамици (динамика је достављена Градској управи, као и полугодишњи извештај), са утврђеним бројем дана, уз флукуације због еколошких фактора и фенофаза. Поред активности кошења и уклањања трске на отвореним површинама језера, наменско пловило је одржавало и заштитне појасеве језера – уклањање младица инвазивног растиња, кошење трске, такође и приликом уклањања смећа и кабастог отпада из воде. Возило је кориштено и приликом уклањања нелегално постављених чамаца у води. Све наведено је реализовано, али само делом – у знатно мањем обиму и отежано.

Значајно је поменути да је активност ревитализације влажних ливада (спречавање сукцесије тршћака) неопходно да се реализује континуирано у периоду од више година. Због квара на возилу – амфибији – није реализовано кошење на острвима у II сектору језера Палић (према решењу о условима заштите природе – у фебруару месецу). Због свега наведеног, није припремљен терен за гнежђење црноглавог и обичног галеба, па је гнежђење изостало.

У односу на План за унапређења еколошког стања Палићког језера и околине наставиле су се активности у складу са акционим планом на реализацији радова на формирању и одржавању мултифункционалног заштитног појаса (кошење, крчење инвазивних врста, садња). Тачније, кроз пројекат „Заштита биодиверзитета и вода језера Палић и Лудаш” – Ecolacus – реализоване су све смерницама финализованог пројекта предвиђене активности. (<https://www.zastitapalicludas.rs/o-projektu/>)

2024. године **није реализован селективни излов** на језеру Палић у оквиру заштићеног подручја Парк природе „Палић“, иако је активност била предвиђена годишњим програмом управљања рибарским подручјем „Палић“, као наставак пројектних активности пројекта Немачке развојне банке – KfW – „Заштита биодиверзитета и вода језера Палић и Лудаш“. Исходовано је решење о условима заштите природе за наведени Програм и активност и добијене су дозволе надлежног органа.

Ц.3. Мере активне заштите природе

Спровођење мера активне заштите природе које се односи на заштиту станишта/врста, као и сузбијање инвазивних врста у програмском периоду, управљач је реализовао кроз активности:

- кошење влажне ливаде код канала Тапша у циљу очувања станишта влажне ливаде;
- праћење стања на стаништима у II степену заштите и припрема картирања, мониторинга и других активности (кошење, чишћење подраста, мере одржавања), текуће одржавање локалитета са слатинским стаништима (кошење, испаша);
- реализација активности на мултифункционалном појасу око језера Палић:

И за 2024. годину су припремљене карте са тачно уцртаним површинама активности. Планом је обухваћено приобаље II сектора језера Палић, три локалитета (појаса) III сектора језера Палић и Мало појило, локалитет на IV сектору језера. За сваки појединачни локалитет дефинисана је динамика, просторни обухват, број неопходних радника, машина и других средстава које су потребне за реализацију активности. Све активности су реализоване према утврђеном плану.

Радови на уклањању подраста инвазивних врста у оквиру Великог парка на Палићу

У делу Великог парка са високим зеленилом у току јула и новембра 2024. године уклоњен је подраст инвазивних врста као мера активне заштите природе према Решењу о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број 03-1382/2 од 04.09.2013. године и према Решењу Покрајинског завода за заштиту природе број 03-2619/2 од 29.12.2016. године којим се утврђују услови заштите природе за уклањање ивазивних врста из Великог парка. Подраст инвазивних врста (амерички копривић – *Celtis occidentalis*, пајавац – *Acer negundo*, багрем – *Robinia pseudoacacia*, кисело дрво – *Ailanthus glandulosa*) уклоњен је у два наврата кошењем и вађењем са кореном. Биљна маса (грање) је сакупљена на гомиле уз шире стазе где прилаз трактором са приколицом не узурпира зелену површину и одвежена са заштићеног подручја. Пре почетка радова групације подраста и жбунастог растиња аутохтоних и неинвазивних алохтоних врста се видно обележе да се не би оштетиле и како би се олакшао рад. Активности су реализоване кроз Уговор број: II-401-715/2024 од 22.05.2024. године.

Орезивање грана на висини у Великом парку

Евидентирани су и санирани ломови грана, као и потпуне извале дрвећа и на овом заштићеном подручју. У континуитету су се уклањала изваљена стабла и гране, које су изломљене, остале да висе на стаблима.

У децембру је ангажована телескопска корпа за орезивање грана на висини и за уклањање девитализованих стабала која угрожавају безбедност посетилаца и материјалних добара у Великом парку и то уз Улицу Јожефа Хегедиша, уз стазе и уз објекат Једриличарског клуба.

Одржавање мултифункционалног заштитног појаса

Према Уговору о суфинансирању одржавања мултифункционалних заштитних појасева око Палићког, Крвавог и Лудашког језера (број II-401-169/2024-1 од 24.10.2024. године) и према Програму одржавања зеленила на површинама јавне намене које се налазе на заштићеном подручју, као и јавних зелених површина дуж обала Палићког, Крвавог и Лудашког језера у 2024. години (број уговора II-401-104/2024-1 од 15.10.2024. године).

Мултифункционални заштитни појас одржаван је у току вегетације од марта до децембра. Спровођене су активности на механичком крчењу шибља, грања и појединачних стабала, или група стабала свих пречника, хемијском сузбијању алохтоних и инвазивних врста у вегетационом периоду, механичком кошењу трске и уклањању и кошењу травних површина, орезивање растиња, замена пропалог садног материјала и заштита од дивљачи.

Током 2024. године, због изостанка међународних волонтерских радних кампова, на реализацији активности на ревитализацији и спровођењу мера активне заштите природе, учествовали су само запослени у предузећу.

Настављене су активности на ревитализацији степских травних заједница и сузбијању инвазивних коровских врста сетвом и интензивним кошењем луцерке и травних површина.

Д. УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Д.1. Израда просторних планова

Током године управљач је учествовао у припреми, теренском обиласку и консултацијама у изради ПДР (Плана детаљне регулације) – за делове обалног појаса Палићког језера. Запослени код управљача су били укључени у процедуру експропријације и препарцелације приобаља језера Палић. Стручна и чуварска служба је обилазила заштићено подручје и контролисала активности на терену. Предузеће је обавештавано у вези са активностима других корисника простора на подручју Парка природе „Палић“.

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора

Током године је реализована поправка постојећег мобилијара (клупе, канте за смеће) – на свим локалитетима где је то било неопходно.

Кроз активности на KfW пројекту протеклих година – уређена су одморишта и опремљена посетилачком инфраструктуром – столовима, клупама, надстрешницама, осматрачницама и другим елементима мобилијара. Током 2024. године је урађена поправка делова одморишта и елемената едукативних табли, које су биле уништене и вандализоване.

Управљач је учествовао и у уређењу простора око новог Аква – парка, који се делом налази у овом заштићеном подручју (који се је протеклих година изграђен у делу на ком су се налазили столетни храстови, а ревизијом одлуке ће само део наведене површине бити у заштићеном подручју).

Д.3. Пројекти и програми у области шумарства

Ни 2024. године није урађена Посебна основа газдовања шумама за газдинску јединицу „Палићке шуме“ за период 2016 – 2025, нису се стекли сви технички услови. Надлежности, у овом смислу, припадају ЈП „Војводинашуме“.

Д.4. Пројекти и програми у области ловства

У Парку природе „Палић“ је према Одлуци о заштити овог заштићеног подручја – забрањен лов. Током године су реализоване активности на едукацији и обавештавању ловаца у вези са забранама лова и понашањем у заштитној зони овог заштићеног подручја. Такође, стручна и чуварска служба управљача су помагале представницима ловачких удружења у изради молбе/ захтева за решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за селективни (санитарни) лов.

Д.5. Пројекти и програми у области рибарства

У складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, члан 3. став 3. („Службени гласник РС“, бр. 128/2014), Одлуком заштићеног подручја Парк природе „Палић“ („Службени лист Града Суботице“, бр. 15/13 и 17/13-исправка), мишљењем Покрајинског завода за заштиту природе (број решења 03-2157/2 од 26.10.2016.) и одобрењем Министарства пољопривреде и заштите животне средине (допис број 324–07–131/2017–17 од 19.05.2017.), Надзорни одбор Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ (корисник рибарског подручја) је још на XXV седници дана 06.10.2017. године је донео Одлуку о проглашењу рибарског подручја „Палић“ на заштићеном подручју Парк природе „Палић“ (број 806–XXV–2/17 од 06.10.2017.).

У складу са чланом 15 и 17 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. Гласник РС“, бр. 128/2014 и 95/2018 – др. закон) корисник рибарског подручја је ангажовао Департман за биологију и екологију – ПМФ у Новом Сад да изради Програм управљања рибарским подручјем „Палић“ у оквиру заштићеног подручја Парк природе „Палић“ за период 2018-2027. годину. На Програм је добијена сагласност Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине (Сагласност број: 140-501-798/2019-04 од 09.08.2019. године).

Током 2024. године дистрибуирано је укупно 1370 годишња и 281 дневна дозвола за рекреативни риболов, а евидентирано је (и најављено) пет организованих такмичења у спортском риболову.

Подаци за вођење катастра риболовних вода у склопу рибарског подручја ће бити достављени у законском року Министарству за заштиту животне средине (до 01.03.2025. године).

Такође, Годишњи извештај о улову рибе у рекама, језерима и каналима у 2024. години ће бити достављен у законском року Републичком заводу за статистику (до 01.03.2025. године).

У законском року достављен је Годишњи извештај о коришћењу рибарског подручја за 2024. годину Министарству за заштиту животне средине, Агенцији за заштиту животне средине, Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине и Покрајинском заводу за заштиту природе.

У законском року донет је Годишњи програм управљања рибарским подручјем „Палић“ за 2025. годину (сагласност Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине још чекамо).

Током године корисник рибарског подручја је поднео три (3) прекршајне пријаве због улова и задржавања риба у ловостају.

Поднете (у припреми) су и две кривичне пријаве против НН лица који су противзаконито поставили мреже за привредни риболов.

Током године инспектор за заштиту животне средине у области заштите и одрживог коришћења рибљег фонда је контролисао рад корисника рибарског подручја „Палић“. Током редовних и ванредних надзора нису утврђене незаконитости, неправилности или недостаци у пословању у смислу Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС“, бр. 128/2014 и 95/2018 – др. Закон).

Илегална средства, алати, опрема:

У току 2024. године пронађено је и одузето укупно 4.400 метара мрежа за привредни риболов, који је коришћен за криволов на рибарском подручју.

18.11.2024. на локацији IV сектор језера Палић (РП „Палић“) током редовне контроле пронађене су две мреже за привредни риболов:

- Мрежа за привредни риболов дужине 700м са окцима промера 6цм,
- Мрежа за привредни риболов дужине 700м са окцима промера 9цм

24.11.2024. на локацији IV сектор језера Палић (РП „Палић“) током ванредне контроле пронађене су две мреже за привредни риболов:

- Мрежа за привредни риболов дужине 1.200м са окцима промера 9цм,
- Мрежа за привредни риболов дужине 1.800м са окцима промера 9цм

Код проналаска и одузимања мрежа сачињена је комплетна документација, на основу чега су и припремљени материјали за две пријаве против НН лица.

На мрежама је извршено испитивање од стране акредитоване лабораторије, после утврђивања да је неопасан отпад, мреже су онеспособљене (расечене) и пренете су на регионалну депонију Биково на депоновање и даљи третман, цео процес је документован.

О одузетим мрежама за привредни риболов дана 16.01.2025. године поднет је извештај: „ИЗВЕШТАЈ О ТРЕТМАНУ ОДУЗЕТИХ СТРЕДСТАВА, АЛАТА НА РИБАРСКОМ ПОДРУЧЈУ „ПАЛИЋ“ 2024. ГОДИНЕ (мреже)“ и достављен Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине/ Сектор за инспекцијске послове

Одељење за контролу заштите и коришћења природних добара и рибљег фонда

Током 2024. године није реализовано порибљавање језера Палић због недоступности годишњим планом предвиђеног адекватног материјала за порибљавање.

У дугорочном Програму управљања рибарским подручјем је дефинисано да у интересу побољшања односа предатор/плен и због велике популације алохтоне врсте сребрног караша у наредном периоду у ово водено тело треба поставити смуђево гнездо и

порибити са сомом, смуђем и другим грабљивим врстама. Предатори ће извршити притисак на алохтону популацију сребрног караша и директно утицати на побољшање фауне риба језера.

Порибљавање ће се наставити у наредним годинама као и праћење квалитативног и квантитативног састава рибљег фонда.

Пошто корисник рибарског подручја није дошао до информација о власницима метлица и вршки, није поднет захтев за покретање прекршајног поступка. Вршке и метлица ће бити уништене у складу са законским прописима.

Поднето је три прекршајне пријаве за недозвољени лов рибе у време ловостаја – Прекршајном суду у Суботици.

РП Палић	Па04	23.04.2024. – недозвољени лов рибе за време ловостаја	20.05.2024.	05.06.2024. Број: 436/24 Прекршајни суд у Суботици	Пресуда број 6 ПР 3219/24 од 15.08.2024.
РП Палић	Па04	24.04.2024. – недозвољени лов рибе за време ловостаја	20.05.2024.	05.06.2024. Број: 434/24 Прекршајни суд у Суботици	Пресуда број 1 ПР 3217/24 од 16.07.2024.
РП Палић	Па04	08.05.2024. – недозвољени лов рибе за време ловостаја	20.05.2024.	05.06.2024. Број: 435/24 Прекршајни суд у Суботици	Пресуда број ПР 2- 3218/2 од 15.11.2024.

Д.6. Пројекти и програми у области туризма

Посебних активности управљача није било, али, није изостала сарадња и логистичка подршка током реализације разних туристичких манифестација на Палићу (Првомајски уранак, Бербански дани, Филмски фестивал Палић, Златни котлић Палића, Трка Деда Мразова итд.). Обављани су разговори/састанци са корисницима простора – власницима хотела, билборда и других објеката, којима предузеће издаје решаша у складу са Одлуком о накнадама за коришћење заштићеног подручја Парк природе „Палић“ („Службени гласник Републике Србије“ број 95/2018, 49/2019 и 86/2019 – усклађени дин. изн.).

Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде

На територији Парка природе „Палић“ постоји мала површина под пољопривредним земљиштем које се обрађује у складу са већ дефинисаним процедурама (кошење ливада, расадник).

Циљ је очување карактеристика станишта – влажних ливада и фрагмената степске и слатинске вегетације. Због распарчености природних станишта негативни утицаји пољопривредног окружења и присуства људи су изузетно јаки. Ширење инвазивних врста и сукцесија екосистема, без контролисаних активности на спровођењу мера активне заштите, води пропадању станишта и врста. На површинама које су предмет ревитализације станишта идентификоване су следеће врсте биљака: строго заштићена врста: *Orchis laxiflora* Lam. subsp. *palustris* (Jacq) Bonnier & Layens (каћунак велики) и *Triglochin maritimum* L (морски трозубац). Врсте: каћунак велики (*Orchis laxiflora* Lam.

subsp. palustris (Jacq) Bonnier & Layens) и морски трозубац (*Triglochin maritimum* L) се налазе на листи строго заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива – Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010), Прилог I – Строго заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива. Предложено је изузимање свих катастарских парцела на којима је евидентирано присуство наведених таксона.

Контрола кошења ливада у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања заштићених и строго заштићених врста биљака, остављање непокошених трака у ширини од једног до десет метара, као прибежиште за фауну) и испаше (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду) се одвијала континуирано. Такође, чуварска служба је у континуитету радила на контроли спровођења активности по решењима о условима заштите природе.

Ове активности су се делом суфинансирале кроз уговор са Градом Суботица – Уговор о суфинансирању послова у реализацији Програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на заштићеним подручјима.

Е. ОСТАЛИ ПОСЛОВИ

Е.1. Противпожарна заштита и пожари

Током године није регистрован ниједан већи пожар. У више наврата су током лета регистровани пожари мањег обима – махом делови тршћака. Пожари су врло брзо угашени – интервенцијом чуварске и рибочуварске службе, у сарадњи са ватрогасном бригадом.

Е.2. Сарадња са корисницима простора

Наставила се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (посетиоци, локално становништво, риболовци, власници катастарских парцела).

Корисници простора Парка природе, или власници/корисници катастарских парцела обраћали су се Управљачу – стручној служби (усмено или писмено), или директно чуварској служби на терену. Упити корисника простора су размотрени – достављене су им тражене информације, или су упућени на процедуру потраживања услова заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (издато је укупно 16 решења о условима заштите природе надлежног Завода за заштиту природе – за активности у Парку природе „Палић“). Реализацију активности у складу са решењима је контролисала чуварска служба. Током године је евидентирано преко 80 различитих упита код управљача.

Ф. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ је управљач на шест заштићених подручја у региону Суботице и Кањиже, а једно од њих је и Парк природе „Палић“. Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић – Лудаш“ је организован у функцији обављања управљања заштићеним подручјима. Стручна служба је задужена за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обављала је послове чувања, праћења стања. Реализација годишњег програма управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ је обезбеђена средствима градске управе Суботица по уговорима о суфинансирању програма и

пројекта. Делом је управљач овог заштићеног подручја, кроз убирање накнада за коришћење овог заштићеног подручја, учествовао у финансијској реализацији програма.

Наводимо да је управљач заштићеног подручја Парк природе „Палић“ у континуитету достављао месечне извештаје о реализацији Програма управљања, у којима су детаљно описане све активности које су се реализовале на предметном заштићеном подручју по програму и по пројектима.

**Табела прихода и расхода за заштићено подручје Парк природе „Палић“ за 2024.
годину**

I	ПРИХОДИ	
	Извори прихода	<i>Износ у динарима</i>
1.	Средства локалне самоуправе	
	1.1. Град Суботица – Уговор број: П-401-715/2024 од 22.05.2024.	5.658.719,00
	УКУПНО ПРИХОДИ	
II	РАСХОДИ	
	Врсте трошкова	<i>Износ у динарима</i>

	A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја	
	A.1. Чуварска служба	1.353.098,00
	A.1.1. Бруто зарада чувара	803.098,00
	A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	550.000,00
	A.2. Одржавање заштићеног подручја	2.080.621,00
A.	A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	2.025.621,00
	A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	55.000,00
	Укупно A.0	3.433.719,00
	B.0. Управљање посетиоцима	
B.	B.2. Штампане материјала намењеног посетиоцима	165.000,00
	Укупно B.0	165.000,00
	Ц. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја	
	Ц.2. Ревитализација (трошкови ветеринарских услуга за стада подолских говеда; трошкови превоза говеда)	325.000,00
	Ц.3. Мере активне заштите природе	
Ц.	Ц.3.1. Изнајмљивање телескопске корпе за резивање грана на висини у Великом парку - пројекат	1.410.000,00
	Ц.3.3. Проширење вештачких острва – постављање додатних платформи за гњезђење чигри и галебова у трећем сектору језера Палић	325.000,00
	Укупно Ц.0	2.060.000,00
	УКУПНО РАСХОДИ	5.658.719,00

